

Poezii și colinde din închisorile comuniste

*Preot Viorel Thira
Baia Mare*

Sângele vărsat pe lespezile închisorilor este haina de purpură a sufletului românesc din epoca comunistă.

După lovitură de stat din decembrie 1989, au apărut la noi, puzderie de amintiri din închisoare și documente deosebit de valoroase, și este foarte bun acest lucru, întrucât avem în față o frescă complexă a fenomenului penitenciar din epoca comunistă.

Mai trebuie relevat faptul că aceste amintiri se completează reciproc în temeiul principiului „în gură la doi sau trei martori stă tot adevărul”.

Nu pot să nu amintesc în această privință câteva nume de mare răsunet: N. Crainic, Radu Gyr, Nicolaie Steinhard cu al său „Jurnal al fericirii”, tradus în câteva limbi și subiect pentru teze de licență și doctorat în diferite capitale europene, apoi Constantin Giurăscu, Cicerone Ioanițiu, Ioan Ioanid și alții.

„Asociația Foștilor Deținuți Politici din România” a publicat, din arhiva lor, cinci volume cu poezii din închisori, extrem de valoroase, iar Prof. Univ. Aurelian I. Popescu a publicat la Craiova, în 1995, o antologie pe această temă, intitulată „Poezia în cătușe”, care a făcut să lăcrimeze mulți ochi și să sângereze multe inimi.

În anul 1982, aromânul Zahu Pană, ajuns după mulți ani de închisoare pe pământul liber al Americii, a publicat la Editura „Cuvântul Românesc” din New York, antologia „Poezii din închisori”, având întindere de 600 pagini, cuvânt înainte „Contra naturam” de Vintilă Horia și notă asupra ediției de Zahu Pană. Lucrarea a fost sponsorizată de către mai mulți români care trăiau în exil și al căror nume este reținut în carte.

Minunea lui Dumnezeu este cum s-au păstrat aceste poezii, numai în memorie, fără a putea fi scrise în închisoare și, apoi scoase peste hotare, și, în al doilea rând, câte nu au fost pierdute prin decesul celor care le-au știut.

Poeziile acestea sunt bucăți rupte din sufletul rezistenței românești în fața urgiei comuniste și mărturie pentru veacurile care vor veni, întrucât regimul comunist de la noi a fost unul din cele mai dure regimuri cunoscute vreodată în istoria lumii.

Poeziile acestea sunt sfâșietoare și răscolesc cele mai adânci simțăminte. A încerca să alegi din această carte câteva texte pentru a-i face o prezentare este o încercare temerară, identică cu încercarea cuiva care, ieșind dintr-o încăpere, ar încerca să cuprindă în pumni lumina de la soare, dar constată că în pumni îi rămâne întuneric, iar lumina soarelui îl cuprinde din toate părțile.

N. Crainic, încă din 1936, a definit comunismul „barbaria secolului XX”, iar Vintilă Horia, în prefața antologiei, arată că, în comunism: „foamea a fost îndestulare, războiul pace, minciuna adevăr, iar justiția dreptate, bezna strălucire”.

Tăria de caracter și fermitatea deținuților politici au fost exemplare:

„Puneți-mi lanțuri și cătușe
Să sune scrâșnetul hain
Și mii de lacăte la ușe,
Eu tot ce-am fost rămân.”

(Radu Gyr, „Crezul”)

Pe cine l-a păzit Dumnezeu să nu ajungă în închisorile comuniste nu poate înțelege în suficientă măsură ce a însemnat acest lucru:

„Voi n-ați fost cu noi în celule
Să știți ce e viața de bezne,
Sub ghiare de fiară, cu guri nesătule,
Voi nu știți ce-i omul când prinde să urle,
Strivit de cătușe la glezne...”

(Radu Gyr, „Voi n-ați fost cu noi în celule”)

După deces deținuții erau introduși în saci de urzică și târați peste trepte până la căruța care îi ducea la cimitir, unde erau îngropați noaptea, de către deținuții de drept comun sau de către cei bolnavi psihic, cum era la Sighetul Marmației.

„Pe sub fereastră trec sicrie
Cu trupuri reci de camarazi;
Trecură ieri, trecură azi,
Numărul lor cine-l mai știe?”

(Radu Gyr, „Morții”)

Și Radu Gyr continuă:
„Ați luminat cu jertfe sfinte
Pământul, până-n temelii,
Căci arde țara de morminte,
Cum arde cerul de făclii.”

(Radu Gyr, „Imn morților”)

În pușcăriile comuniste, singura mângâiere pentru deținuți era credința în Dumnezeu, în nemurirea sufletului și continuitatea vieții sufletești în lumea de dincolo de moarte:

„Azi noapte, Iisus mi-a intrat în celulă.
O, ce trist și ce-nalt părea Cristl
Luna venea după El în celulă
Și-l făcea și mai înalt și mai trist.”

(Radu Gyr, „*Iisus în celulă*”)

Pentru chemarea către fii națiunii, cuprinsă-n poezia „Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane! /... Pentru văzduhul tău liber de mâine”, fiara comunistă l-a condamnat pe poetul Radu Gyr la moarte și nu i-a comunicat comutarea pedepsei cu închisoarea pe viață timp de un an de zile. În fiecare noapte, când auzea zgomote pe culoare, credea că vin să-l execute. Ne putem închipui ce suferință! O asemenea nelegiuire o detestă orice lege și sistem de morală din lume, cu excepția celei comuniste.

Nichifor Crainic este unul dintre cei mai mari poeți și filozofi creștini ai neamului nostru. El este prezent în antologia lui Zahu Pană cu mai multe poezii, din care remarcăm „Cântecul potirului”, impregnat de ortodoxie și românism, și „Unde sunt cei care nu mai sunt?”. În „Cântecul potirului” este cuprinsă în esență toată tradiția neamului nostru privind grâul, pâinea, colacul, prescura și Sfânta Cuminecătură, întrucât, după concepția țaranului român, pâinea este sfântă ca și fața lui Dumnezeu și țaranul român face cruce cu cuțitul în dosul pâinii înainte de a o tăia, mulțumindu-i astfel lui Dumnezeu pentru darurile primite. Iar pe partea grăuntelui de grâu cu care a fost legat de inima spicului este imprimat chipul lui Iisus Hristos.

În poezia „Unde sunt cei care nu mai sunt?”, poetul se întreabă unde sunt sufletele celor uciși în temnițele comuniste:

„S-au ascuns în lumina Celui Nepătruns” și vor fi văzuți când va cădea „marele întuneric”.

Apoi, trebuie remarcată în mod deosebit poezia „*Flămând*”, în care acest flagel întâlnit în temnițele comuniste are aspect zguduitor:

„Îmi pipăi trupul cum se stinge,
Un borș de știr l-ar încălzi,
Un fir de iarbă de-aș atinge,
Fulgerător aș înverzi.
Lăsați-mi mâna de fantomă
Din pom să rupă doar un măr,
Mi-aș umple gura de aromă
Și-aș mai trăi într-adevăr...”

O, Dumnezeu, Tu care
Din doi ciortani și cinci colaci
Făcut-ai munte de mâncare
Și-ai săturat mii de săraci,
Repetă, Bunule, minunea
Și-ndestulează mii de guri,
Iar mie ascultă-mi rugăciunea:
Dă-mi coșul cu firimituri!”

Accentele sunt mai apăsătoare decât în „Foamea” lui Knut Hamsun sau în „Geografia foamei” a lui Josue de Castro.

Versurile din cele două poezii de mai sus ating înălțimile sublimului și sunt demne de condeiul lui Eminescu, cu care N. Crainic a avut atâtea afinități sufletești privind ființa și creativitatea neamului nostru.

Ștefan cel Mare lasă poruncă testamentară păstrarea integrală a pământului românesc.

Aflând cu durere în suflet de răpirea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, Ștefan cel Mare exclamă:”Când am simțit cum trupul țării zace,

M-am răsucit la Putna în mormânt
Și-am răsturnat cinci veacuri de pământ
De pe pieptul meu să vin încoace.
Măria Ta, înseninează-ți fața,
Arcașii n-au uitat să dea la semn.
Și-ți vor zidi biserică frumoasă
Cât se-ntinde cerul coviltir,
Să intre neamu-ntreg sub patrafir
Și să-l primești împărțit acasă.”

(Arcturus, „*Daniil Sihastru*”)

O altă tragedie cumplită a poporului român a fost Canalul Dunăre-Marea Neagră, act de barbarie și canibalism, fără precedent în istorie:

„Am presărat cu mii de oseminte
Pământul dintre Dunăre și Mare.
Istoria noastră cea din lacrimi stoarsă
Va ține minte și-ntre foi va strânge
Acest Danubiu care varsă
Pe trei guri apă, iar pe-a patra sânge.”

(Arcturus, „*Canalul*”)

Biserica Ortodoxă și cea Catolică au un crez alcătuit la cele două Sinoade Ecumenice, pe care îl mărturisesc de peste

șaptesprezece veacuri. Tot așa și deținuții politici din România au avut un crez pentru care s-au jertfit. Acestui Crez i-a dat glas poetul Capella:

„Cred într-unul Dumnezeu,
Tatăl Ziditorul,
Dar mai cred și-n neamul meu,
Înfrățit cu dorul.
Cred într-unul Duhul Sfânt
Martor al zidirii,
Domn în cer, iar pe pământ
Candelă iubirii.
Cred în Cel crucificat,
Simbol al iertării,
Dar și-n cei ce au jurat
Dezrobire țării.
Cred în ochiul Celui Sfânt
Care ne veghează,
Temniță și chin văzând
Tainic lăcrimează.
Cred într-unul Dumnezeu,
Atotfăcătorul,
Ce-a-mpletit în neamul meu
Sfântul crez, cu dorul.”

(Capella, „Crezul meu”)

Suferința spiritualizează și înalță . Sărăcia materială și suferința nu implică neapărat și latura spirituală. Din suferință au ieșit nenumărate capodopere în literatura lumii.

Arta eliberează sufletul din cătușele durerii și îl înobilează.” Dostoievski spunea că , dincolo de alungarea lui Dumnezeu totul devine cu putință, chiar și crima cea mai neomenească. Raskolnicov a ucis pentru că n-a mai crezut...(comuniștii n.n.) ne-au schingiuit, ne-au înfometat, ne-au stricat limba, ne-au băgat poeții în închisoare, au mușcat din trupul țării, însă, din toată această ținuire pe Cruce, a tâșnit sânge sfânt, care a făcut posibilă poezia din acest Graal.” (Vintilă Horia, „Contra naturam”).

Spre deosebire de vecinii din jur, străbunii noștri, geto-daci de la gurile Dunării și Pontul Euxin, au auzit glasul Evangheliei Domnului Dumnezeu încă înainte de cucerirea romană de la 106, întrucât Sfântul Apostol Andrei, fratele Sfântului Apostol Petru, a predicat în Dobrogea de azi.

Credința în Dumnezeu cel Mare și Sfânt a fost, cum zicea profesorul meu de română Ion Apostol Popescu, „acoperișul de azur al sufletului românesc de totdeauna”.

Una din cele mai alese podoabe sufletești ale românilor sunt colindele. Ele sunt printre cele mai frumoase din lume și sunt demne de condeiul celor mai mari poeți.

Colindele sunt o poezie a sufletului românesc de pretutindeni. Ele sunt importante nu numai pentru interesul istoric ce-l deșteaptă, ci și pentru eterna și nespusa lor frumusețe. Ele fac parte din patrimoniul sufletesc al neamului. Ele împodobesc cu neprețuite comori opera creștinismului universal. Ele sunt un lanț miraculos din istoria neamului, la care fiecare generație a adăugat câte o verigă. Ele au fost transmise prin viu grai de la strămoși la nepoți.

Prin faptul că se cântă aceleași colinde în toate ținuturile locuite de români, de la Nistru până la Tisa, la Dunăre și Mare, este dovada unității noastre sufletești din toate veacurile.

Ele reflectă credința și suferința neamului nostru din veacurile trecute și sunt o comoară a spiritualității românești din toate veacurile. Ele confirmă marele adevăr istoric, și anume dăinuirea noastră pe aceste plaiuri încă înainte de istorie.

Atmosfera ce plutește în colinde stimulează credința neamului nostru în bine, adevăr și frumos. Ele ne aduc în suflete miros de busuioc, prescură și tămâie.

Colindele sunt lanțul de aur care ne leagă de strămoșii care s-au părăndat pe suprafața pământului ca frunzele și florile anotimpurilor și ne-au transmis nouă, celor de azi, comorile lor sufletești. Ele au încălzit de-a lungul vremii inima și sufletul neamului.

În epoca comunistă, pe lângă alte nenumărate comori ale neamului, și colindele au fost puse în cătușe. Cele religioase nu era voie să se cânte numai în biserică, dar copiii și oamenii de rând nu au ținut seamă de asta.

Apoi au fost furate melodiile colindelor și pe ele s-au adaptat versuri pentru „Cântarea României” și preamărirea conducătorului.

Pe lângă acestea s-au răspândit în popor broșuri cu colinde falsificate, în care erau elogiuate realizările regimului și omul nou, în care Dumnezeu era scris cu literă mică.

Spre desfătarea cititorului citez din memorie un text dintr-o astfel de broșură:

„Haideți fraților să mergem,
Floricele să culegem,

Să-mpletim cunună în soare,
Pentru clasa muncitoare.”

Nu înțeleg cum ar fi putut să îndeplinească cunună în soare fără ca acesta să nu-i topească.

Colindele au pătruns și la cei încarcerați în temnițele comuniste, unde au fost create colinde izvorâte din durere înfiorătoare și care, după ieșirea din închisoare, au fost consemnate în scris și astfel s-au putut păstra. Ele sunt o adevărată minune de frumusețe, cum zicea un mare francez că:”durerea este noblețea unică”.

În cele ce urmează vom lua câteva exemple. Trebuie să ținem seamă de faptul că, colindele din închisori, spre deosebire de celelalte colinde, sunt izvorâte din durere.

Iată câteva versuri alcătuite de Radu Gyr după bine cunoscuta colindă „O, brad frumos”, în care poetul își vede copilăria:

„O, brad frumos, ce sfânt păreai
În altă sărbătoare!
Mă văd copil cu păr bălai
Și ochii de cicoare.
Revăd un scump și drag cămin
Și chipul mamei sfinte,
Imagini de Crăciun senin
Mi-apar și azi în minte...
Copil bălai, Crăciun și brad
S-au stins în alte zile,
Azi numai lacrimile cad
Pe gălbenite file...
Azi nu mai vine Moș Crăciun
Cu barba-i jucăușă.
Eu doar tristețile-mi adun,
Să-mi plângă lângă ușă.”

(Antologie, Zahu Pană)

Ion Popescu, în poezia „În loc de colindă”, are accente extrem de mișcătoare:

„Leru-i ler, a fost odată
Țara asta, minunată,
Că nici basmul n-o cuprinde.
Din adâncuri care pier,
Veneau îngerii din cer,
Peste țară să colinde...
Leru-i Doamne, dalbe flori!
În țara colindelor

Numai vântul mai colindă;
Spartă-i ușa de la tindă
De prigoana răilor...
Casa nu e luminată,
Copilașii s-au culcat
Necântând ca altă dată.
Mama plânge-ncet la vatră,
Tata-i dus întemnițat.”

(Antologie, *Zahu Pană*)

Ion Constantinescu Mărăcineanu, din neagră temniță, îi scrie lui Moș Crăciun:

„Noi nu trăim să ne alinte
Colindele cu flori de iarnă,
Numai aducerile-aminte
Încearcă-n vise să le cearnă.”

(„*Poeții după gratii*”, București, 1993, pag. 169)

Constantin Aurel Dragodan, în noaptea de Crăciun din anul 1952, în închisoarea din Târgu Ocna, asistă la agonia Părintelui Gherasim, starețul Mănăstirii Tismana:

„În noaptea aceasta, din temniță gândul ne zboară
Prin noaptea Crăciunului dalb să colinde-amintirea.
Pe mucedu paie părintele Gherasim trage să moară.
E grea răsufierea, sleită privirea.”

(C. A. Dragodan, „*Plecarea Părintelui Gherasim*”, „*Poeții după gratii*”, vol. 2, București, 1993, pag. 134)

Petre C. Baciuc evocă o noapte de Crăciun:

„Ferecat în lanțuri, sfâșiat de ger,
Mă veghează-n noapte crâncen temnicer.
Mi-au luat fereastra, hainele-mi luară.
Mă rotesc într-una, frigul mă doboară,
Temnicerii toarnă apă pe podea.
Iisuse, mă doare, crucea mi-e prea grea!
Noapte de Crăciun. Nu mai cânt Domn, Domn.
Iisuse, mi-e foame, Iisuse, mi-e somn..

(P. C. Baciuc, „*Noapte de Crăciun*”, „*Poeți după gratii*”, vol. 2, București, 1993, pag. 134)

Poetul Radu Gyr, care a filtrat prin suflet toate durerile întemnițatilor, are o bogată literatură penitenciară în care se găsește poezia „*Colindă*”:

„A venit și-aici Crăciunul
Să ne mângâie surghiunul.

Cade albă nea
Peste viața mea,
Peste suflet ninge,
Care-aici se stinge...
Numai temnița posacă
A-mpietrit sub promoroacă.
Stăm în beznă grea,
Pentru noi nu-i stea,
Cerul nu s-aprinde,
Îngerii grăbiți,
Pentru osândiți,
Nu aduc colinde...”

(Radu Gyr, „Colindă”, „Poezia în cătușe”, Craiova, 1995, pag. 165)

Sunt numai câteva crâmpete din Crăciunul însângerat al deținuților politici închiși pentru exterminare de către regimul comunist.

Până la pătrunderea la noi a „ciumei roșii” prin baionetele sovietice, prin literatura populară și cultă a fost preamărit Dumnezeu, cum spune Vasile Alecsandri: „O, Doamne, în lume cât am stat,/ Pe tine te-am reprezentat!” („Ginta latină”).

Comuniștii au încercat prin toate mijloacele posibile și imposibile să scoată pe Dumnezeu din lume, dar au ieșit ei, cu scârbă și ocară, întrucât Dumnezeu nu se lasă batjocorit, iar Dumnezeu este viu și prezent în sufletul și inima neamului nostru.

Mă opresc aici cu ferma convingere că nu am spus totul și, cât am spus, nu are în întregime pecetea frumuseții eterne. Lucrurile acestea ating înălțimile sublimului, iar condeiul meu a fost nevrednic.

Cuvintele acestea se vreau un sublim omagiu pe care creștinătatea tuturor veacurilor îl aduce Celui născut în ieslea Betleemului, la împlinirea a 2007 ani de la nașterea Sa. Și aducând acest omagiu, împăcați și fericiți, să ne plecăm în fața Lui și să rostim împreună cu Sutașul: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta” și pe razele Lui de lumină să ne ridicăm spre cer, căutând nemurirea.